

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi Repoveden kansallispuistosta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Repoveden kansallispuistosta. Valkealan ja Mäntyharjun kunnissa sijaitseville valtion omistamille alueille perustettaisiin luonnonsuojelulain mukainen Repoveden kansallispuisto. Kansallispuiston perustamisella suojeltaisiin Kaakkois-Suomen jylhin ja erämaisina kallio-, metsä- ja järvalue. Eduskunta on asiaa koskevassa kirjelmässään edellyttänyt, että hallitus ryhtyy valmistelemaan Repoveden alueen

suojelua tavoitteena kansallispuiston perustaminen. Valtioneuvosto on ehdottanut kansallispuistoon kuuluvia alueita Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkostoon. Perustettavaksi ehdotetun Repoveden kansallispuiston omistaa valtio ja sen pinta-ala on noin 1540 hehtaaria. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila ja esityksen tavoitteet

Maamme kansallispuistoverkon kehittämisen tavoitteena on, että siitä saataisiin sekä luonnon monimuotoisuuden puolesta että alueellisesti mahdollisimman edustava. Eteläisessä Suomessa luonnon monimuotoisuus sekä lajien ja erilaisten luontotyyppien lukumäärä on kaikkein suurin. Toisaalta alkuperäistä luontoa siellä on säilynyt maan muihin osiin verrattuna keskimääräistä vähemmän, mikä erityisesti korostaa suojelun tarvetta tässä osassa maatamme. Luonnonalueiden pirstoutumisen vuoksi kansallispuistoiksi soveliaita, riittävän laajoja ja verraten luonnontilaisia alueita on maamme tiheimmin asutuilla alueilla varsin vähän.

Kaakkois-Suomessa sijaitsee tällä hetkellä kaksi kansallispuistoa, Valkmusan ja Itäisen Suomenlahden kansallispuistot. Valkmusan kansallispuisto edustaa pääasiassa suoluontoa ja Itäisen Suomenlahden kansallispuisto on puolestaan saaristoluonnon suojelualue.

Perustettavaksi ehdotettu Repoveden kansallispuisto on Eteläisen Suomen oloissa poikkeuksellisen laaja, lähes rakentamattomana säilynyt metsä- ja

kallioaluekokonaisuus. Se on topografialtaan jylhä ja vaihteleva, korkeiden kallioiden, metsien ja järvien muodostama erämainen alue. Repoveden kansallispuiston perustaminen edistäisi merkittävästi maan eteläisimmän osan metsäluonnon suojelua. Suojelu edellyttää myös aiemmin talouskäytössä olleiden metsien ennallistamista.

Kansallispuiston alue on kauttaaltaan mäki- ja vuorimaata. Kallioperässä on useita luode-kaakko- ja koillis-lounaissuuntaisia murroslinjoja. Korkeuserot ovat huomattavia. Järvien rannoilla on jopa yli 60 metrisiä jyrkänkeitä. Jyrkänkeiden juurella on komeita lohkareikkoja.

Alueen metsät ovat pääosin mäntyvaltaisia kankaita, mutta laaksopainanteissa esiintyy myös puhtaita kuusikoita. Koivua ja haapaa esiintyy sekapuuna paikoin runsaasti. Muistona alueen yli muinoin pyyhkäisseistä metsäpaloista on alueen mäntykankailla vieläkin nähtävissä runsaasti ikivanhoja, pystyyn hiiltyneitä tervaskantoja.

Rehevämmistä kasvillisuustyypeistä alueella tavataan jonkin verran kallionaluslehtoja. Suot ovat pienialaisia korpi-, räme- ja nevapainanteita, jotka sijaitsevat vuorien välisissä laaksoissa ja lampien rannoilla.

Repoveden suojeltavan alueen sisällä on useita rakentamattomia järveä ja lampia.

Nisäkkäistä Repoveden alueella on tavattu muun muassa karhu, ilves, saukko ja liito-orava. Majavat ovat asuttaneet lähes kaikki niille soveliaat elinpiirit ja niiden pesäkumpuja ja patoja on havaittavissa monilla lammilla ja puroilla.

Alueen erämaisilla lammilla pesii vuosittain 6-10 kaakkuriparia. Alueen kaakkurikanta onkin yksi tiheimmistä koko Suomessa. Pohjantikka, idänuunilintu ja pikkusieppo kuuluvat alueen lintulajistoon. Alueella on tavattu myös Suomen uhanalaisin metsälintulaji, valkoselkätikka. Jyrkät kalliorinteet tarjoavat pesäpaikan niin korpeille kuin huuhkajillekin. Kehräjä pesii yleisesti Repoveden kankailla. Metsokanta on runsas ja alueella pesivät myös varpuspöllö ja pyrstötiainen.

Suurperhosista alueella tavataan muun muassa haapa- ja pihlajaperhonen.

Ehdotettu Repoveden kansallispuiston alue täyttääkin luonnonsuojelulain (1096/1996) 10 §:n 2 momentissa luetellut luonnonsuojelualueen yleiset perustamisedellytykset.

Perustettavan kansallispuiston alueet ovat valtion omistuksessa ja puiston pinta-ala on yli 1000 hehtaaria. Alueella on merkitystä yleisenä luonnonnähtävyytenä ja yleisen luonnonharrastuksen kannalta. Alue on suhteellisen helposti saavutettavissa ja sinne on jo rakennettu retkeilyreitistöä palveluvarustuksineen. Repoveden alue täyttää siten myös luonnonsuojelulain 11 §:ssä mainitut kansallispuiston erityiset perustamisedellytykset.

2. Esityksen vaikutukset

2.1. Taloudelliset vaikutukset

Hankkeen valtiontaloudelliset vaikutukset ovat pääosin syntyneet kansallispuistoon tarvittavien maa-alueiden hankinnasta. Kansallispuiston noin 1540 hehtaarin suuruudesta alueesta valtio on vuonna 1991 ostanut luonnonsuojelutarkoituksiin noin 500 hehtaarin suuruisen alueen. Tämän alueen kauppahinta on tuolloin ollut kuusi miljoonaa markkaa (1 miljoona euroa). Myöhemmin Repoveden aluekokonaisuutta on täydennetty erällä vähäisemmällä kaupoilla.

Metsäyhtiö UPM-Kymmene Oyj ilmoitti

12.11.2001 päivätyssä tiedotteessaan aikovansa lahjoittaa valtiolle noin 500 hehtaarin suuruiset alueet Repovedeltä, jotta voitaisiin luoda edellytykset Repoveden kansallispuistolle riittävässä laajuudessa. Yhtiö on sittemmin, 16.5.2002 päivätyllä lahjakirjalla lahjoittanut valtiolle noin 560 hehtaarin suuruiset alueet edellä sanottuun tarkoitukseen. Yhtiön lahjoitus on käytännössä merkinnyt sitä, että kansallispuistoksi perustettavan alueen pinta-alaedellytys on täyttynyt ja valtion omistuksessa oleva aluekokonaisuus on muutoinkin muotoutunut sellaiseksi, että puiston perustamista voidaan pitää myös tarkoituksenmukaisena.

Puiston alueisiin sisältyy lisäksi noin 700 hehtaarin suuruinen, puolustusvoimien käytössä oleva alue, joka valtion kiinteistöhallinnon uudistamisen yhteydessä on siirtynyt puolustusministeriön hallinnasta Metsähallituksen hallintaan.

Repoveden kansallispuistoa on tarkoitus jatkossa laajentaa hankkimalla siihen liitettäväksi soveliaita alueita. Hankinnat tehdään vuotuisten määrärahojen ja muiden toteuttamiskeinojen puitteissa. Alueella on tällä hetkellä vireillä toimitus noin 82 hehtaarin suuruisen, suojelun kannalta sijainniltaan varsin keskeisen alueen lunastamiseksi valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin. Tämä alue liitetään perustettavaan kansallispuistoon myöhemmin.

Kansallispuiston hoitoon, yleisöpalveluiden rakentamiseen ja alueen valvontaan käytetään valtion talousarviossa luonnonsuojelualueiden hoitoon ja talonrakennushankkeisiin vuosittain osoitettavia määrärahoja. Puiston toiminnan suunnittelun, luonnonhoidon, opastuksen ja palveluiden ylläpidon kustannukset ovat vuosittain noin 100 000 euroa. Tähän sisältyy myös jäljempänä mainitun, kansallispuistoon rajoittuvan UPM-Kymmene Oyj:n omistaman luonnonsuojelualueen hoidosta ja käytöstä Metsähallitukselle aiheutuvat kustannukset sen mukaan kuin siitä myöhemmin sovitaan. Luontokeskustasoisen uudisrakennuksen rakentaminen puistoa varten ei ilman erillistä määrärahaa ole mahdollista, mikäli luonnonsuojelualueiden hoitoon ja talonrakennushankkeisiin osoitetut määrärahat pysyvät nykyisellä tasolla. Luontokeskuksen rakentamiseen on mahdollisuus hakea investointirahaa myös

EU -ohjelmien kautta. Kansallispuiston muodostamisesta omaksi kiinteistöksi aiheutuvat kustannukset ovat Metsähallituksen arvion mukaan noin 40 000 euroa. Kansallispuiston perustamisen valtiontaloudelliset vaikutukset ovat kuitenkin verraten vähäiset.

2.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Repoveden kansallispuistoon esitetyt alueet säilyvät Metsähallituksen hallinnassa. Puiston perustamisella ei siten ole organisatorisia vaikutuksia. Kansallispuiston hoitoa ja yleisöpalvelujen kehittämistä varten on luonnonsuojelulain 19 §:n perusteella laadittava hoito- ja käyttösuunnitelma. Puiston retkeilypalvelujen, opastuksen ja luonnonhoidon tarve selvitetään yksityiskohtaisesti tässä yhteydessä. Sijaintinsa ja helpon saavutettavuutensa takia Repoveden alue soveltuu hyvin retkeily- ja opetuskäyttöön sekä yleisen luonnonharrastuksen edistämiseen. Alueelle on tarkoitus rakentaa opastuspaikkoja ja luontopolkuja. Nykyisiä retkeilyreittejä ja tulentekopaikkoja täydennetään. Kansallispuiston metsiä on tarkoitus ennallistaa metsikkörakenteen palauttamiseksi luonnonmetsiä vastaavaan olotilaan. Metsien ennallistamiseen, kuten myös muihin luonnonhoitotoimiin, on mahdollista hakea EU:n LIFE -luonto rahoitusvälineen tukea. Edellä mainittujen suunnittelu- ja hoitotöiden henkilöstövaikutus on opastuksen ja hoidon tasosta riippuen noin 1,5 - 3 henkilötyövuotta.

2.3. Ympäristö- ja muut vaikutukset

Repoveden kansallispuiston perustamisella on erityistä merkitystä Eteläisen Suomen metsien suojelun kannalta. Etelä-Suomen metsistä on suojelun piirissä keskimäärin vain yksi prosentti. Kaakkoisessa Suomessa, Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa, vastaava luku on vain puoli prosenttia. Perustamalla Repoveden kansallispuisto kyetään suojelun aste Kaakkois-Suomessa nostamaan muun Etelä-Suomen tasolle. Kansallispuisto on ainoa laajempi metsäluonnon suojelualue Kaakkois-Suomessa. Hankkeella toteutetaan myös

kansallisen metsäohjelman tavoitetta kehittää Etelä-Suomen metsiensuojelua.

3. Asian valmistelu

Kansallispuistokomitea ehdotti 27.10.1976 päivätyssä mietinnössään (KM 1976:88) 2890 hehtaarin suuruisen Repoveden kansallispuiston perustamista. Valtioneuvosto teki 20.12.1990 periaatepäätöksen Repoveden alueen sisällyttämisestä valtakunnalliseen rantojensuojeluohjelmaan. Repovesi sisältyy myös niihin alueisiin, joita valtioneuvosto on 20.8.1998 päättänyt ehdottaa Euroopan komissiolle sisällytettäväksi yleiseurooppalaiseen Natura 2000 -verkostoon. Repoveden Natura 2000 -alueen pinta-ala on 4080 hehtaaria. Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Maailman Luonnon Säätiö WWF, Natur och Miljö rf, Luonto-Liitto ry, BirdLifeSuomi ry sekä Maan ystävät ry ovat 24.5.1999 jättäneet ympäristöministerille vetoomuksen Repoveden suojelun edistämiseksi. Kaakkois-Suomen ympäristökeskus ja Metsähallituksen Itä-Suomen luontopalvelut ovat 22.5.2000 tehneet ympäristöministeriölle esityksen kansallispuiston perustamiseksi Repovedelle. Eduskunnassa on käsitelty 102 kansanedustajan allekirjoittama lakialoite Repoveden kansallispuistosta. Tähän liittyen eduskunta on 31.3.2000 toimittanut valtioneuvostolle kirjelmän, jossa eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy Etelä-Suomen metsien suojelua koskevaan selvitykseen liittyen välittömästi valmistelemaan Repoveden alueen suojelua tavoitteena kansallispuiston perustaminen noin 1000 hehtaarin suuruisena. Valmistelun edellytettiin tapahtuvan yhteistyössä paikallistason eri osapuolten ja puolustusministeriön kanssa. Ennen lausuntojen pyytämistä Repoveden alueen suojeluun liittyvistä kysymyksistä on neuvoteltu useaan otteeseen alueen suurimman maanomistajan, UPM-Kymmene Oyj:n kanssa. Vastaavasti asiasta on käyty ennalta neuvotteluja puolustusministeriön kanssa alueen sotilaskäyttöön liittyen. Esityksestä on pyydetty lausunnot puolustus-, maa- ja metsätalous-, oikeus- ja valtiovarainministeriöiltä, Metsähallitukselta, Kaakkois-Suomen ja Etelä-Savon ympäristökeskuksilta, Kymenlaakson ja

Etelä-Savon liitoilta, Valkealan ja Mäntyharjun kunnilta, UPM-Kymmene Oyj:ltä, Suomen luonnonsuojeluliitto r.y:ltä, Maailman Luonnon Säätiö WWF:ltä, Natur och Miljö r.f:ltä, Birdlife Suomi r.y:ltä sekä Maan ystävät r.y:ltä. Annetuissa lausunnoissa kannatetaan yleisesti kansallispuiston perustamista. Puolustusministeriö katsoo kuitenkin, että puolustusvoimien aktiivikäytössä olevia alueita ei tulisi sisällyttää suunnitellun kansallispuiston alueeseen. Mikäli kansallispuisto kuitenkin perustetaan suunnitellussa laajuudessa, niin puolustusministeriö pitää erittäin tärkeänä, että puolustusvoimien toimintaedellytykset ja niiden kehittäminen turvataan hanketta koskevassa säädösvalmistelussa sekä kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmassa.

4. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Repoveden kansallispuistoon liittyy välittömästi noin 1380 hehtaarin suuruinen, UPM-Kymmene Oyj:n omistuksessa oleva alue, jonka perustamisesta luonnonsuojelualueeksi yhtiö on 16.5.2002 jättänyt rauhoitushakemuksen Kaakkois-Suomen ympäristökeskukselle. Perustettava yksityinen luonnonsuojelualue liittyy välittömästi ehdotetun kansallispuiston alueisiin ja tämän alueen rauhoitusmääräykset tulevat alueen luonnon säilyttämisen osalta vastaamaan kansallispuiston rauhoitussäännöksiä. Tällä yksityisellä luonnonsuojelualueella onkin erittäin huomattava merkitys koko Repoveden alueen suojeltavan

kokonaisuuden ja erityisesti alueen opastuksen sekä retkeily- ja virkistyskäytön järjestämisen kannalta.

Yhtiön omistamalle luonnonsuojelualueelle ja kansallispuistolle on tarkoitus laatia yhteneväiset hoito- ja käyttösuunnitelmat. Metsähallitus ja yhtiö tekevät sopimuksen, jossa Metsähallitus sitoutuu vastaamaan yhtiön omistaman alueen palveluiden rakentamisesta ja ylläpidosta.

Kansallispuiston itäiset osat kuuluvat laajalti puolustusvoimien Pahkajärven ampuma- ja harjoitusalueeseen. Tämä alue on Itäisen maanpuolustusalueen tärkein ampuma- ja harjoitusalue, jolla on valtakunnallista maanpuolustuksellista merkitystä ja jolla puolustusvoimien toimintaa kehitetään uusimman aseteknologian ja sotatekniikan edellyttämällä tavalla. Ampuma- ja harjoitusalueen pääkäyttäjä on Vekarajärvelle sijoitettu Karjalan Prikaati, joka eduskunnan vuonna 1997 hyväksymässä puolustuspoliittisessa selonteossa on määritelty maavoimien Itäisen maanpuolustusalueen valmiusyhtymäksi. Ampuma- ja harjoitusalueeseen kuuluvalla kansallispuiston osalla onkin turvallisuussyistä välttämätöntä asettaa muita kuin luonnonsuojeluperusteisia liikkumiskieltoja ja -rajoituksia. Tämä seikka on otettu huomioon kansallispuiston perustamislaissa. Edellä tarkoitettu alue merkitään myös maastoon ja sen turvallisuusnäkökohtiin kiinnitetään muutoinkin erityistä huomiota. Ammuntojen meluvaikutukset ulottuvat myös kansallispuiston alueelle.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. *Kansallispuiston perustaminen.* Pykälässä säädetään luonnonsuojelulain 11 §:n mukaisen Repoveden kansallispuiston perustamisesta sekä kansallispuiston perustamistarkoituksesta.

2 §. *Sijainti ja rajat.* Pykälässä säädetään, että kansallispuisto perustetaan valtion omistamille alueille Valkealan ja Mäntyharjun kuntiin. Kansallispuiston rajat on merkitty yksityiskohtaisesti esityksen liitteenä olevaan karttaan.

3 §. *Viittaussäännös.* Nykyiseen luonnonsuojelulakiin on sisällytetty säännökset useista sellaisista asioista, joista aiemmin säädettiin kunkin yksittäisen luonnonsuojelualueen perustamisen yhteydessä. Kansallispuistojen rauhoituksesta ja rauhoitusta koskevista yleisistä poikkeuksista säädetään luonnonsuojelulain 13 - 15 §:ssä, hoito- ja käyttösuunnitelmasta 19 §:ssä, järjestyssäännöstä 20 §:ssä, alueen rajojen merkitsemisestä 21 §:ssä, kansallispuistoa varten hankitun alueen liittämisestä puistoon

22 §:ssä ja viranomaisen haltuunotto-oikeudesta 60 §:ssä. Koska luonnonsuojelulakiin sisältyviä, aluetta koskevia määräyksiä ei ole syytä enää toistaa alueen perustamissäädöksessä, on nykyinen luonnonsuojelulaki vähentänyt huomattavasti sääntelyn tarvetta luonnonsuojelualueita perustettaessa.

Pykälässä viitataan vain luonnonsuojelulakiin, jonka kansallispuistoa koskevat säännökset, kuten rauhoitusta koskevat säännökset, tulisivat lähes sellaisinaan sovellettaviksi perustettavassa kansallispuistossa.

Luonnonsuojeluasetuksen (160/1997) 7 §:n mukaan valtion omistamat luonnonsuojelualueet ovat Metsähallituksen hallinnassa, jollei aluetta perustettaessa erikseen toisin säädetä. Koska Repoveden kansallispuiston on tarkoitus olla Metsähallituksen hallinnassa, ei asiasta tarvitse erikseen säätää.

4 §. *Liikkumisen rajoittaminen.* Luonnonsuojelulain 18 §:n mukaan kansallispuistossa liikkumista voidaan rajoittaa edellyttäen, että alueen eläimistön tai kasvillisuuden säilyminen sitä vaatii. Repoveden kansallispuistoon kuuluisi puiston itäosassa oleva laaja alue, joka on samalla osa Pahkajärven ampuma- ja harjoitusaluetta. Aluetta käyttävät Itäisen maanpuolustusalueen joukko-osastot, pääsääntöisesti Karjalan prikaati. Valtaosaa tätä aluetta koskee jo tällä hetkellä puolustusvoimista annetun lain 2 b §:n (1045/1997) nojalla annettu liikkumiskielto. Kun alue tulee nyt myös osaksi Repoveden kansallispuistoa, on pykälässä tarpeen selvyiden vuoksi säätää siitä, että osassa kansallispuistoa liikkuminen voidaan kieltää tai sitä rajoittaa myös maanpuolustuksellisista ja turvallisuussyistä.

Ampuma- ja harjoitusalue on merkitty lakiehdotuksen liitteenä olevaan karttaan.

Edellä mainitusta syystä johtuen Repoveden kansallispuistoon muodostuu laaja syrjäosa, jolla kävijöiden liikkumista on voimakkaasti rajoitettu.

5 §. *Tarkemmat säännökset.* Säännöksen mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä lain täytäntöönpanosta.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Luonnonsuojelulain 16 §:n mukaan asetuksella voidaan säätää aluekohtaisista poikkeuksista kansallispuiston rauhoitussäännöksiin. Repoveden kansallispuiston osalta tarkoituksena on lain vahvistamisen yhteydessä antaa valtioneuvoston asetus, jolla puolustusvoimien käytössä olevalla puiston osalla sallittaisiin puolustusvoimien erämiestaitoihin, lähinnä jalan tapahtuvaan sissi- ja tiedustelukoulutukseen liittyvä harjoitustoiminta. Harjoitustoiminnassa noudatetaan puolustusvoimien ympäristönsuojeluohjelman mukaista ohjeistusta ottamalla huomioon luontoarvot. Edellä mainitut näkökohdat otetaan huomioon kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelmaa laadittaessa.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Repoveden kansallispuistosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Kansallispuiston perustamistarkoitus

Kaakkois-Suomessa sijaitsevien, poikkeuksellisen edustavien kalliomuodostumien, järvi- ja metsäluonnon ja näillä esiintyvien eliölajien suojelemiseksi ja hoitamiseksi sekä retkeilyä, opetusta ja tutkimusta varten perustetaan luonnonsuojelulain (1096/1996) mukainen Repoveden kansallispuisto.

2 §

Sijainti ja rajat

Repoveden kansallispuistoon kuuluu noin 1540 hehtaaria valtion omistamia alueita, jotka sijaitsevat Valkealan ja Mäntyharjun kunnissa. Kansallispuiston rajat on merkitty punaisella katkoviivalla tämän lain liitteenä olevaan karttaan.

3 §

Viittaussäännös

Repoveden kansallispuistosta on muilta osin voimassa, mitä luonnonsuojelulaissa kansallispuistosta säädetään lukuun ottamatta 14 §:n 1 momentin 6 ja 8 kohtaa sekä 15 §:n 5 ja 7 kohtaa.

4 §

Liikkumisen rajoittaminen

Osassa Repoveden kansallispuistoa voidaan alueella liikkuminen kieltää tai sitä rajoittaa muullakin kuin luonnonsuojelulain 18 §:n mukaisella perusteella sen mukaan kuin liikkumisen rajoittamisesta puolustusvoimien tarpeisiin erikseen säädetään. Kansallispuiston se osa, jolla liikkuminen voidaan kieltää tai sitä rajoittaa 1 momentissa mainitulla perusteella, on merkitty tämän lain liitteenä olevaan karttaan.

5 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain
täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa
valtioneuvoston asetuksella.

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
200 .

6 §

Helsingissä 23 päivänä elokuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ympäristöministeri *Jouni Backman*